

Driver vi mot anarkiet?

Av Hans P. Lødrup

DEN som har studert arbeidskampenes historie i vårt land vil ha sett, at et av hovedpunktene i striden, utenom selve lønsspørsmålet og arbeidsvilkårene, fra arbeidsgivernes side har vært å beskytte den individuelle rett til å bestemme når og hvor man vil arbeide. Et annet meget omstridt punkt har vært hvorvidt der skulle være unntagelser for fagforeningene fra de alminnelige rettsregler på visse områder. Allerede i 90-årene krevde fagforeningene en «beskyttelseslov» for foreningsfriheten mens arbeidsgiverne krevde straffebestemmelser til vern om «arbeidets frihet». Først i 1903 kom saken for alvor til behandling i Stortinget. Hagerup kalte Regjeringens forslag «en ensidig lov». «Skal man», sa han, «gi denne beskyttelse for fagforeningene, så må man også gi en tilsvarende beskyttelse mot fagforeningene.» Hagerup frem-satte endringsforslag i den retning, som ble vedtatt. Disse tilføyer som gikk ut på at loven skulle virke til begge sider og være lik for både arbeidernes og arbeidsgivernes foreninger og medlemmer, ble døpt «tukthus-lovene» av arbeiderne og heftig beklømpet. Resonnementet var at arbeidernes organisasjoner var så svake at de trengte den separate beskyttelse, at alminnelige strafferetts-prinsipper ikke skulle gjelde dem. I 1903 lot man disse bestemmelser og hele loven falle. Men senere er slike bestemmelser kommet inn. Det er disse bestemmelser Regjeringen nå foreslår fjernet av arbeidstvistsloven eller omredigert. Men begrunnelsen er denne gang ikke den samme. Nå sies det at lovbestemmelsene ikke lenger er nødvendige etter

at der har utviklet seg et til-litsforhold mellom myndighe-tene og de store hovedorganisa-sjoner!

Et tredje springende punkt i striden har vært fagforbundenes og fagforeningenes forskjel-lige meninger om ansvar for de kollektivkontrakter de slut-ter på sine medlemmers vegne. Før kollektivkontraktenes tid var enhver arbeider i og med sin individuelle arbeidskontrakt underkastet kontraktsrettens regler om brudd på kontrakten. Da felleskontraktene begynte i 1907 var der ingen som tenkte at ansvaret for kontraktenes overholdelse skulle falle bort. Men man var ikke oppmerksom på at de som på andres vegne inngikk en kollektiv kontrakt også logisk burde overta et kollektivt ansvar. Siden har man etter de erfaringer som er gjort med en lang rekke overtredelser av de kollektive arbeidsavtaler forsøkt å få etablert et slikt kollektivt ansvar. Men det har strandet på motstand fra fagforeningene, som ikke tror seg til å kunne holde tilstrekkelig styr på sine medlemmer og frykter for at deres midler ville måtte svinne av erstatnings-betaling under et sådant ansvar. Derfor opplever man fremde-les slike ting som at en stor na-sjonal industri uten økono-miske eller strafferettslige føl-ger for noen av anstifterne eller for deltagerne organisasjo-ner settes ut av drift gjennom ulovlig arbeidsnedleggelse med millontap for landet eller at en stor bys drosjetrafikk stan-ses uten varsel gjennom en ulovlig arbeidsnedleggelse. Beg-ge deler er selvtækt, som til slutt må ansees som godkjent, hvis der ikke skrives inn.

Den nåværende regjering har

latt begge de ulovlige streiker foregå uten synlige forsøk på å skride inn, til tross for at de er den mest opplagte lovovertre-delse og avgjort stridende mot sunn fornuft.

I denne statsmaktenes stadig gjentatte overseen av den lov-stridige handling ligger begyn-nelsen til anarkiet. Heller ikke i et planøkonomisk ledet sam-funn ansees det vel rasjonelt at inngåtte kontrakter uten vide-re ansvar av noen art kan over-tredes?

Hvis arbeiderorganisasjonene vil forbeholde seg retten til uten statsinnblanding å ordne med arbeidsforholdene under for-handlinger med arbeidsgivernes organisasjoner — og meget ta-ler for det — må det også kun-ne kreves av begge parter at de overtar ansvaret for at de arbeidsavtaler de inngår re-spekteres. Det er jo til syven-de og sist ikke bare en sak mel-lom arbeidere og arbeidsgivere om konflikter løses ved selv-tekt istedenfor på lovlig vis. Det er ikke bare partene som er skadelidende ved at nødven-dige funksjoner stanser opp, men like meget alle andre. Ar-beidsgiverne er villig til å over-ta et slikt kollektivt ansvar, men arbeiderorganisasjonen er det ikke.

Det vakte derfor betydelig forbauselse at Norsk Hydro og Arbeidsgiverforeningen avstod fra sitt søksmål mot dem som hadde satt i verk den ulovlige streik ved Hydro. At en mann med høyesterettsjustitiarius' re-volusjonære, kommunistiske for-tid henstilte at det skulle gjøres, burde i denne spjel-le sak ikke ha veiet så tungt. Men enda mer oppsiktsvekkende er den bileggelse av drosjestreiken, som en rådmann

i Oslo kommune har latt utføre og en arbeidsgiverforening vir-kelig er gått med på i strid med inngåtte avtaler og alle statsmaktenes forutsetninger.

Dette er så meget mer opprø-rende som det her ikke gjelder upersonlige økonomiske verdier, selv om de er store, men et lite menneskes skjebne, som kold-blodig ofres både av kommunen, arbeidsgiverne og arbeiderne i fellesskap. Fra et liberalt og humant samfunnssyn er det et justismord, som her er foregått. Staten og de store sammenslut-ninger av arbeidere og arbeids-givere har besluttet at folk som er dømt for politiske forbrytel-ser skal gjeninntas i sitt arbeid etter utstått straff, unntagen hvor det gjelder særlig viktige stillinger i Staten eller stillin-ger som krever særlige kvalifi-kasjoner. Det å eie eller kjøre en drosje gir ikke en stilling, som kommer inn under disse unntagelsesbestemmelsene. All-ikevel opprettholder både drosje-elene og sjåførene en tidligere bestemmelse om at ingen som har vært nazist skal få eie eller kjøre en drosje, og sjåførene åpner en ulovlig aksjon for å hindre at en mann som der ikke engang har vært reist tiltale mot, for resten av sitt liv skal holdes utenfor sitt yrke, under påberopelse av den latterlige be-slutning at en forhenværende nazist ikke kan kjøre drosje, fordi han savner medborgerlig aktelse.

At Norsk Arbeidsgiverforening og Arbeidernes Faglige Lands-organisasjon den 12. april 1948 har truffet en avtale om gjen-inntagelse på arbeidsplassene av dem som er ferdig med sitt rettsoppgjør, synes heller ikke å bekymre drosjeelene og sjå-førene. De har dermed levert nok et bevis for hvorledes det står til med respekten og ansva-ret for inngåtte avtaler på dette område. I den nevnte av-tale heter det bl. a. at arbeids-tagerne så vidt mulig bør tas inn i samme yrke som de før var sysselsatt i, og det fremhe-ves videre at «fremfor alt er

fallet av rettsoppgjøret for den enkelte enten han blir straffet, frifunnet, påtale unnlatte eller saken henlagt, blir respektert, og at ingen søker å gjennom-føre sin egen oppfatning av oppgjøret ved bolcott, streik osv.» L.O. må etter dette like-fulle som Regjeringen ha en åpenbar plikt til å beskytte den forurettede sjåfør i hans ar-beid.

Menneskelig sett avslører den fremgangsmåte drosje-elene, sjåførene og kommunen har fulgt en usedvanlig brutalitet, retts-lig sett er den en uhyrlighet, konstitusjonelt er den en be-kreftelse på at den moderne stats organer i visse tilfel-le har oppgitt sin plikt til å beskytte de enkelte individer mot rettsovergrep, nemlig, hvor individets interesser kol-liderer med fagforeningsinteres-sene. De siste er åpenbart en stat i Staten, og er i visse til-felle sterke nok til å tvinge Staten til å finne seg i deres medlemmers lovovertrædelser.

Men en stat som finner seg i at dens borgere i sin helhet gang på gang krenkes gjennom kontraktsstridig arbeidsstans og i at et enkelt menneske nektes den rett til arbeid, som ellers forkynnes så høylydt og lite overveiet, en slik stat er ikke lenger en rettsstat fullt og helt. Og en regjering som tolererer at organiserte interessegrupper setter seg utover loven og tros-ser Staten og inngåtte av-taler på en så uhyrlig må-te som drosjeelene og de-res sjåfør, betegner begynnel-sen til anarkiet. Det er ikke len-ger de ansvarlige konstitusjo-nelle myndigheter, men uan-svarlige interessegrupper som avgjør tingene. Tåles dette si-ste gang på gang blir det norsk rett at den som kommer i strid med en fagforening, er rettløs.

Engang må det avgjøres om fagforeningene står over loven og Staten — selv om det skal koste kamp.

Hans P. Lødrup.